

کتابهای منتشره

در زمستان ۱۳۷۶

به کوشش غلامرضا منفرد

ارائه در بخش کتابشناسی؛
۵. ارسال کتابهای قابل معرفی برای بررسی از لحاظ تصویرگری؛
۶. تهیه اطلاعات و آمار مربوط به کلیه کتابهای فصل.

با وجود آنچه گفته شد، از این پس سعی خواهیم کرد به جای کتابشناسی، بخش «نقد فصل» را توسعه دهیم تا قسمتی کوچک از رسالت نقد آثار حوزه ادبیات کودک و نوجوان را به انجام رسانیم. امیدواریم پس از گشایش مالی و تأمین حمایتهای لازم، بار دیگر چراغ کتابشناسی را روشن کنیم. لازم است از تمامی همکاران بخش کتابشناسی که از اولین شماره فصلنامه در خدمت آنها بودیم، تشکر کنیم. همچنین از تمام نویسندگان، مترجمان، تصویرگران و ناشران که با مطالعه دقیق این بخش، اشتباهاتمان را گوشزد کردند و ما را در ادامه مسیر راهنمایی و دلگرم ساختند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنیم.

کتابشناسی تحلیلی این شماره در واقع آخرین کتابشناسی در پژوهشنامه به شمار می‌آید. دلیل تعطیلی این بخش به تنگناهای شدید مالی پژوهشنامه باز می‌گردد و سیاست تجدید نظر در هزینه‌های آن، با توجه به این سیاست، سعی شد با نگاهی صرفه‌جویانه به بخشهای مختلف این فصلنامه و مراحل آماده‌سازی آن نگریسته شود. حاصل این نگاه، حذف این بخش در نخستین گام بود. دلیل اصلی این اقدام آن است که اگر چه بخش کتابشناسی ظاهری ساکت و آرام دارد، اما آماده‌سازی این بخش محتاج انجام مراحل ماندند موارد زیر است:

۱. خریداری کتابهای هر فصل،
۲. تشکیل جلسات شورای نخست و بررسی تک آثار توسط تمام اعضا،
۳. تدوین خلاصه آثار قابل معرفی و مجموعه نظرات ارائه شده در جلسه درباره کلیه کتابها،
۴. بررسی مجدد خلاصه آثار و نظرات ارائه شده درباره کتابهای قابل معرفی و تدوین متن نهایی قابل

فهرست کتابهای بررسی شده

نام کتاب	نویسنده/ناشر	نام انتشارات
۱. آبی‌تر از آبی	فرهاد حسن زاده	پنجره
۲. آخرین تک شاخ	فریبا کلهر	سروش
۳. ارضیه گریه‌ها	باز نویسنده س. مقدم (ترجمه مهدی یزدانی)	جانه ابریشم
۴. از برگ گل بهتر	ناصر کشاورز	سروش
۵. از هوای صبح	بهوک ملکی	سروش
۶. باران مرگ	کودرون پائوسه‌وانگ (ترجمه حسین ابراهیمی الوند)	پیدایش
۷. بازگشت به زمین	جان کریستوفر (ترجمه فرینوش رضائی)	مرکز

نام کتاب

نویسنده یا شاعر

نام انتشارات

۸. با همی	بازنویس فهیمه مرادی	پیدایش
۹. بلدم شعر بگویم	افشین علاء	پیدایش
۱۰. بدترین آدم دنیا	جیمز استیونسن (ترجمه حسین صائق اوغلی)	دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۱۱. بوی گردوهای کال	ناصر کشاورز	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۱۲. باکاهو نتاس	بازنویس س. مقدم (ترجمه مهدی یزدانان)	جاده ابریشم
۱۳. بت بستگی	بازنویس س. مقدم	جاده ابریشم
۱۴. پروینک	سرور کتبی	سرور
۱۵. بسر فیروزه‌ای	محمد رضا پوسفی	پیدایش
۱۶. خوشبوترین گلها	جعفر ابراهیمی (شاهد)	تنزیل
۱۷. تجارت	محمد بکاهی	حوزه هنری
۱۸. تکه‌ای از آسمان	سید سعید هاشمی	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۱۹. جزیره کنج	بازنویس س. مقدم	جاده ابریشم
۲۰. جشنه مهتاب	علی اصغر جعفریان	پنجره
۲۱. رنگ، رنگ، رنگ کن (چهار جلدی)	اسدالله شعبانی	افق
۲۲. حسنی آمد آب بخورد...	مریم شادمان	راستی‌نو
۲۳. خلاصه‌ای از شاهکارهای ادبی جهان (۱)	ترجمه محسن سلیمانی	پیدایش
۲۴. خلاصه‌ای از شاهکارهای ادبی جهان (۲)	ترجمه محسن سلیمانی	پیدایش
۲۵. خواب فروش	تری بهری (ترجمه مهرداد مهدویان)	پیدایش
۲۶. داستان زمزم	محمد رضا سرشار	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۲۷. تنبیل	افسانه شعبان‌نژاد	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۲۸. صدای سبز	حسین احمدی	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۲۹. نرس انار	محمد رضا پوسفی	پیدایش
۳۰. دو صندوقچه طلا	چارلز دیکنز (ترجمه مهدی غبرایی)	مرکز
۳۱. راز	شهریار مندی‌پور	سرور
۳۲. راز فرشته آواز	مهیار افشار	سرور
۳۳. سرود کریمسین	بازنویس س. مقدم	جاده ابریشم
۳۴. سفر به سرزمین موسیقی	مهیار افشار	سرور
۳۵. سفرهای گالیور	بازنویس س. مقدم	جاده ابریشم
۳۶. سلام گل سرخ	ناصر نادری	پنجره
۳۷. سوار سوم (۱)	محمد کاظم مزینانی	پیدایش
۳۸. سوار سوم (۲)	محمد کاظم مزینانی	پیدایش
۳۹. سیب و آرزو	حسین فتاحی	پنجره
۴۰. شاعر گنجشکها	سید سعید هاشمی	سرور
۴۱. شوخی می‌کنی؟	پروین علی‌پور	پژوهشهای اسلامی
۴۲. غریبه مهربان	مجید ملامحمدی	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۴۳. فرانکلین در صحنه	پولت بورژوا (ترجمه رؤیا سلیمی مرد)	تهران صدا
۴۴. فرشته آواز برمی‌گردد	مهیار افشار	سرور
۴۵. قیله آبی	ملیحه مهرپرور	حوزه هنری
۴۶. قصه خاله پیرزن	علی صامت	کلفام
۴۷. قصه‌های شیرین بوستان سعدی	جعفر ابراهیمی (شاهد)	پیدایش
۴۸. قصه‌های شیرین شاهنامه فردوسی	اسدالله شعبانی	پیدایش
۴۹. قصه‌های شیرین فیله‌مافیله مولوی	محمد کاظم مزینانی	پیدایش

نام کتاب	نویسنده/پایان‌آور	نام اختصارات
۵۰. قصه‌های شیرین گلستان سعدی	جعفر ابراهیمی (شاهد)	پیدایش
۵۱. قصه‌های علمی	محمد رضا شمس	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۵۲. قطار آزادی	نوروتی استرلینگ (ترجمه روشن آقاخان)	سروش
۵۳. کارت ارغوانی	عبدالمجید نجفی	پیدایش
۵۴. کالو، خربس سیاه دوست‌داشتنی	گروه سنه‌ها (ترجمه مرضیه طهمورثی‌نژاد)	دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۵۵. کرم بزرگ	پرویز آهور	شباویر
۵۶. کوجه درچه‌ها	بیوک ملکی	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۵۷. کلاس روسی به سرها	اینگریکتز (ترجمه سپیده خلجلی)	دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۵۸. گروه نجات	ترجمه س. مقدم	جاده ابریشم
۵۹. ماه در جاه	شهرام شفیعی	پیدایش
۶۰. مثل همیشه	پروین علی‌پور	پژوهش‌های اسلامی
۶۱. مجموعه‌ای از مهربانی	رودابه حمزه‌ای	حوزه هنری
۶۲. مردی که زیاد نمی‌دانست	به روایت الهی‌زات زوز (ترجمه ناهید زارع)	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۶۳. من رو بهات هستم	ایزاک آسیمواف (ترجمه فرینوش رضایی)	مرکز
۶۴. مهمانی	نورا حق‌پرست	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۶۵. ندا	قدرت‌الله صلح میرزایی	قادر
۶۶. نامه‌ای از آسمان (الفبای زبان خدا)	بیوک ملکی و مزگان کلهر	پیدایش
۶۷. هزار تا اسب پاکوتاه	سوسن طاق‌دیس	حوزه هنری
۶۸. همسفر آفتاب	سید مهدی شجاعی	بنیاد بعثت
۶۹. یاس و پرده	جعفر ابراهیمی (شاهد)	قدیانی
۷۰. یک وجب از آسمان	محمد رضا یوسفی	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۷۱. یکی ما را می‌بیند	مرتضی امین	قدر ولایت
۷۲. یلدا	هاشم باوری	تربیت

از نگاه آمار

۱. کیفیت معرفی آثار

تعداد	کیفیت	عدم معرفی	شایسته معرفی
۱۵	۵۲	۷۸	۲۲
درصد			

۲. گروه سنی

تعداد	گروه سنی	الف	الف-ب	ب	ب-ج	ج	ج-د	د	د-ه	ه
۳	فراوانی	۷	۲	۶	۱۴	۷	۵	۱۵	۸	
۴/۵	درصد	۱۰	۳	۹	۲۱	۱۰	۷/۵	۲۲	۱۲	

۲. وضعیت تألیف و ترجمه

تعداد	نوع اثر	تألیف و اقتباس	ترجمه
۱۵	فراوانی	۵۲	۱۵
۲۲	درصد	۷۸	۲۲

۳. قالبهای آثار

نوع قالب	فراوانی		تعداد	درصد
	تصویری	کوتاه		
داستان	تصویری	کوتاه	۲۸	۴۲
	مجموعه	بلند	۶	۲۳
	رمان	بلند	۸	۹
	مجموعه	قصه منظوم	۱	۱۲
شعر	مجموعه	قصه منظوم	۸	۱۲
	سفرنامه	فیلمنامه	۱	۱/۵
	نثر ادبی		—	—

۵. قطع کتابها

نوع قطع	فراوانی		تعداد	درصد
	بزرگ	متوسط		
رحلی	بزرگ	متوسط	۱	۱/۵
	کوچک	بلند	۱۹	۲۸
	کوتاه	رقعی	۱	۱/۵
دخستی	بلند	پالتویی	۳	۴/۵
	کوتاه	چینی	۱	۱/۵
وزیری	رقعی	رحلی	۲۵	۲۷
	پالتویی	بیاضی	—	—
	چینی	رحلی	۴	۶
	رحلی	بیاضی	۱۲	۱۸
			۱	۱/۵

۶. پرکارترین نویسنده: مهیار افشار، محمدرضا یوسفی و محمدکاظم مزینانی هر کدام با سه اثر و بیوک ملکی، پروین علی‌پور و محسن سلیمانی هر کدام با دو اثر.
۷. پرکارترین مترجم: فرنوش رضائی و مهدی یزدانیان هر کدام با دو اثر.
۸. پرکارترین ویراستار: احمد بروجردی با هفت اثر و شراره و وظیفه‌شناس با چهار اثر.
۹. پرکارترین تصویرگر: سیامک خازنی با سه اثر.
۱۰. پرکارترین ناشر

تعداد عنوان	نام مؤسسه انتشاراتی
۱۶	پیدایش
۱۰	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۸	سروش
۷	جاده ابریشم

۱۱. مجموع تیراژ کتابها: ۷۹۱۶۶۰ جلد، میانگین تیراژ برای هر کتاب حدود ۱۱۸۱۶ جلد.
۱۲. مجموع صفحات کتابها: ۴۳۰۲ صفحه، میانگین تعداد صفحه برای هر کتاب حدود ۶۴ صفحه.
۱۳. مجموع بهای کتابها: ۱۶۶۲۰۰ ریال، میانگین بها برای هر کتاب حدود ۲۴۸۰ ریال.

دیدگاه

درونامه این داستان به داستان آسمان برلین از ویم وینرس و تیر هانتکه بسیار شبیه است، چرا که در آن داستان نیز فرشته‌ای به زمین می‌آید و با تجربه عشق، ترجیح می‌دهد به آسمان باز نگردد. تفاوت این داستان با داستان آسمان برلین در دو زمینه مشخص است. اول، داستان آسمان برلین بزرگسالانه است. دوم، دلیل ماندگاری فرشته عشق زمینی است. خانم «کتبی» با ترنند تبدیل عشق به علاقه مانرانه، به خوبی توانسته درونمایه را برای مخاطب خود قابل درک سازد.

اما نادیده گرفتن برخی موارد، منطق داستان را قدری خدشه‌دار کرده است. به عنوان مثال، مشخص نیست پیرزن چرا تک و تنها در یک بیابان زندگی می‌کند و حتی چرا بایستی رفتار پیرزن بیشتر به یک فریبکار شبیه‌تر باشد تا فردی جویای محبت؟

چاپ تصویر به آتش کشیدن بالها در صفحه ۱۲، با وجودی که به انتهای داستان مربوط است، پایان

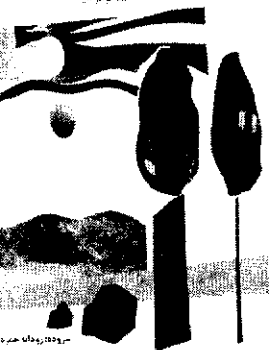

پروینک

پروینک

نویسنده: سرور کُتبی. تصویرگر: فروغ ستوده. گروه‌سنی: ج. ناشر: سروش. تعداد: ۲۰۰ نسخه. ۱۶ صفحه رنگی. ۱۸۰۰ ریال.

پروینک که ستاره‌های از خوشه پروین است، به شکل دخترکی به زمین می‌آید تا قلبها را شاد کند. وقتی پروینک بالهایش را در می‌آورد تا در چشمه‌ای شنا کند. پیرزنی آنها را بر می‌دارد و سعی می‌کند به بهانه پس دادن بالهای پروینک او را در کنار خود نگاه دارد. پروینک وقتی می‌فهمد که پیرزن به دلیل مرگ دخترش به خود باورانده است که دخترش سرانجام روزی باز می‌گردد، بالهایش را در آتش می‌سوزاند تا همیشه کنار او بماند.

نام کتاب ابر این است
مجموعه‌ای از مهربانی
در هر ورق پیداست حرفی
از حرفهای آسمانی

دیدگاه

در نگاهی گذرا، درباره «مجموعه‌ای از مهربانی» باید گفت کتابی ساده است. نوجوانان و کودکان به راحتی آن را می‌خوانند و به همان راحتی از کنار آن می‌گذرند. اندیشه و تفکر کم‌رنگ‌ترین عناصر اشعار این مجموعه است و در مقابل، تصویرهای انتزاعی و پرگویی، جای ایجاز و اختصار را گرفته‌اند. با کمی نکت در اشعار، از بسیاری بیتها و بندها بدون اینکه اتفاقی جدی در کل شعر رخ دهد، می‌توان دست کشید.

مثال:

آنچه برایت می‌نویسم
یک شعر خوب چهار پاره است
گرچه برای تو نوشتن

تکرار یک کار دوباره است [شعری برای مادر]
واژه‌ها و کلماتِ خشو و زائد به صورت صفت و مضاف در همه اشعار دیده می‌شوند. که نشان دهنده شتاب شاعر در ارائه شعر و چاپ و عرضه آن است. پرشهای وزنی و سکنه‌هایی را که چندان هم ملیح نیستند، می‌توان بر موارد فوق افزود. آمدن کلمات و ترکیبهای هم معنی و مترادف و تعبیر تکراری از دیگر موارد نه چندان مطلوب کتاب است.

بوی خوب نان سنگگ می‌دهد
آسمان سفره‌ا ما صبح‌ها
بوی چای تازه دم را مادرم
می‌پراند با دو دستش در هوا

[غصه امروز]

می‌پریم بر پشت اسب آفتاب

داستان را الو می‌دهد و از جذابیت آن می‌کاهد.
تصویرهای این کتاب از لحاظ طراحی خشک و بی‌روحند. اندام آدمها فاقد انگیزه حرکت‌اند و عضلاتی منجمد شده دارند، اما به نظر می‌رسد که تصویرگر آن با مسایل گرافیکی ناآشنا نیست. در این صورت می‌توان به این تصویرگر عزیز توصیه کرد که برای ترمیم ضعفهای خود در زمینه طراحی به طور جدی اقدام کند. در یک ارزیابی کلی باید گفت که رنگ آمیزی این کتاب موفق‌تر از طراحی آن است.

مجموعه‌ای از مهربانی

نویسنده: رودابه حمزه‌ای. تصویرگر: مصطفی ندرلو. گروه سنی: ۸-۱۰. ناشر: حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی. تعداد: ۳۳۰۰ نسخه. ۴۰ صفحه. ۹۰۰ ریال.

این کتاب، شامل نوزده شعر نوجوانانه در قالب چهارپاره است که به موضوعهای مختلف اجتماعی و طبیعی می‌پردازند. نام برخی از اشعار این مجموعه عبارتند از: ابر، بی‌بهبانه، در روستا-در شهر، بوی بال پروانه، مثل دو تادوست، گریه خوشحالی، قصه سبز بهار، عینک شکسته تو، ای فلسطینی، اسب آفتاب، آبی‌تر از احساس، شعری برای مادر، آرزوی یک سفر، خانه مادر بزرگ، کوچه مهتاب.

او می‌نویسد قطره قطره
با نست باران قصه اش را
خوش خط و عالی می‌نویسد
یک داستان سبز زیبا

★

او می‌نویسد از گل سرخ
با جوهری خاکستری رنگ
گرچه دلش خیلی گرفته است
در قصه هایش نیست دلتنگ

★

حالا تمام قصه هایش
مجموعه‌ای، زیبایی زیباست
در یک کتاب سبز خوش‌رنگ
با جلدی از انبوه گلهاست

تند می‌تازیم با هم تا غروب
با طلوع هر ستاره، باز هم

می‌شود امروز «یک دیروز خوب» [اسب آفتاب]
تصویرهای این کتاب از لحاظ طراحی دارای
همگونی و یکدستی لازم نیستند و ساختار
طراحی‌ها از یک تصویر تا تصویر دیگر تغییر
می‌کند. به عنوان مثال، اندامی که برای شعر «قضه
سبز بهار» طراحی شده است، سختی با چهره‌ای
که در تصویر شعر «اسب آفتاب» دیده می‌شود
ندارد. این ناهمگونی به مجموعه تصاویر کتاب
لطمه می‌زند. به نظر می‌رسد تصویرگر،
تصویرهایی را که با نیت‌های متفاوت طراحی
شده‌اند در یک مجموعه گرد آورده است.

از لحاظ انتخاب عناصر تصویری نیز تصویرگر
به طراحی حداقل عناصر اکتفا کرده است و با کاهش
این عناصر به یکی دو شکل، فضای شعری از
تصاویر حذف شده است. برای نمونه او برای بیان
غوغای زندگی در زیر نور خورشید در شعر
«بی‌بها» به یک گل سرخ و چند قطره باران اکتفا
کرده است. واضح است که این نوع بیان صریح که
ویژه تصاویر پوستری است، نمی‌تواند معادل
تصویری شعر باشد که فضایی غیر معین و سیال
دارد.

در مجموع به نظر می‌رسد که تصویرگر این
مجموعه فاقد انگیزه‌های لازم برای تصویرگری آن
بوده است.

مثل همیشه

مثل همیشه

نویسنده: پروین علی‌پور. تصویرگر: لاین نیزاری.
گروه سنی: الف. ب. ناشر: گروه ادبیات کودک بنیاد
پژوهش‌های اسلامی. تعداد: ۱۰۰۰ نسخه.
۲۴ صفحه رنگی. ۲۰۰۰ ریال.

قورباغه کوچک که خود را خوشبخت احساس
می‌کرد، وقتی ماهیها او را دهان گشاد می‌نامند

بسیار ناراحت می‌شود. او که شور و حال اولیه
خود را از دست داده است، گوشه‌ای کز می‌کند.
دوستان قورباغه کوچک به فکر چاره می‌افتند تا او
را سر حال بیاورند، اما این تلاشها منجر به آشکار
شدن ضعفهای هر یک از آنها می‌شود. اشاره به
ضعفها، باعث بروز درگیری بین دوستان قورباغه
می‌شود. قورباغه کوچک با دیدن این اوضاع و
احوال متوجه می‌شود که هر حیوانی ضعفی دارد و
همین آگاهی او را آرام می‌سازد.

دیدگاه

پیرنگ داستان با توجه به مخاطب کتاب، ساده
است. حوادث داستان حول محوری ثابت در جریان
است و همین وحدت موجب می‌شود که مخاطب
دچار سردرگمی نشود. شخصیت‌های داستان برای
کودکان آشنا هستند و خصوصیات آنها نیز قابل
درک است.

نتیجه و پایان داستان فی‌نفسه بد نیست، ولی با
دو مشکل رو به روست. اول اینکه نویسنده سعی
کرده است ابتکار عمل را خود در دست بگیرد و
اجازه ندهد خواننده نتیجه را حدس بزند. دیگر اینکه
نویسنده با نگاهی بزرگسالانه به حل مشکل
قورباغه کوچک اقدام می‌کند و اجازه نمی‌دهد
داستان در فضایی کاملاً کودکانه جریان یافته و گره
گشایی شود. به بیان دیگر، قورباغه کوچک مانند
یک بزرگسال عمل می‌کند: با حوصله به گفتگوی
دوستان خود گوش می‌دهد و با تأملی خاص و
بزرگسالانه درمی‌یابد که هر حیوانی نقاط ضعف
خاص خود را دارد و او نیز باید با عیب بزرگی دهان
خویش کنار بیاورد. حتی درمی‌یابد که با دهان کوچک
به حیوانی زشت تبدیل می‌شود!

تصویرهای این کتاب با جدیت زیادی اجرا
شده‌اند و این خود امتیازی بزرگ است. در سالهای
اخیر که کتابهای کودکان و نوجوانان انباشته از
تصویرهایی شده است که اجرایی سرهم بندی شده
و خامدستانه دارند، یک اجرای جدی را هم باید به فال
تیک گرفت.

طراحی شخصیت‌های تصاویر این کتاب، فاقد
بداعتند و با تأثیر پذیری زیاد از آثار والت دیسنی و
کارتونهای ژاپنی به وجود آمده‌اند. طراحی چشمها

و حرکت لب‌ها و اطوار شخصیت‌ها با نمونه‌های یاد شده هماهنگی دارد. رنگ آمیزی تصویرها نیز محتاطانه‌اند و تصویرگر از به کارگیری رنگ‌های متحرک پرهیز کرده است. در نتیجه به کارگیری رنگ‌های هم خانواده، مجموعه تصاویر این کتاب را بی‌تحرك جلوه می‌دهند. نکته آخر اینکه تصویر روی جلد این کتاب مطلقاً ربطی به ماجرای آن ندارد و به نظر می‌رسد برای منظور دیگری طراحی شده است.

کرم بزرگ

بازنویسی: دکتر پرویز اهور. تصویرگر: هرمز حقیقی. گروه سنی: ب-ج. ناشر: شب‌اوین. تعداد: ۵۰۰ نسخه. ۲۴ صفحه رنگی. ۱۸۰۰ ریال.

کرمی کوچک باعث رونق زندگی خانواده «هفت واد» می‌شود، تا جایی که او به عنوان فرماندار مقتدر منطقه شناخته می‌شود. مردم که رونق سرزمینشان را از کرم می‌دانند، آن قدر به او غذا می‌دهند که کرم به اژدهایی بزرگ تبدیل می‌شود. «اردشیر بابکان» حاکم خدابریست سامانی که از کرم پرستی مردم و قدرت «واد» به تنگ آمده است، لشکری برای جنگ به آن سرزمین می‌فرستد. این سپاه پر قدرت شکست می‌خورد، ولی سران سپاه چاره کار را در فریب و کشتن کرم تشخیص می‌دهند. با مرگ کرم، نظام کارها از دست کرم پرستان خارج می‌شود، همگی از میان می‌روند و پس از سالها رسم کرم پرستان از سرزمین کرمان بر می‌افتد.

دیدگاه

داستان، در زمینه‌ای افسانه‌ای آغاز می‌شود و رشد می‌کند و همین زمینه، جذابیت و باور منطق داستان را به همراه دارد، اما هر چه به انتهای داستان نزدیک می‌شویم، این فضای افسانه‌ای رنگ می‌بازد و فضای واقع‌گرایی بر داستان حاکم می‌شود. این

تغییر فضا قدری از جذابیت اولیه داستان می‌کاهد، به ویژه آنکه حاکم شدن این فضا، ضرورت پرداخت پررنگ‌تر حوادث اصلی را بیشتر آشکار می‌سازد. با این منطق اگر کشتن کرم گره اصلی داستان است - که هست - لازم بود سپاه «هفت واد» برای محافظت از کرم تدابیر بیشتری پیش بینی می‌کرد. این در حالی است که شاهدیم سپاهان اردشیر با تدبیری ساده وارد قلعه می‌شوند و کرم را به قتل می‌رسانند. شکست کرم و کرم پرستان گرچه از سویی نشان از محکوم به نابودی بودن اعتقادات بی‌اساس دارد، اما از سوی دیگر نشان می‌دهد که اعتقادات عامه مردم بسیار بی‌اعتبار است و می‌تواند بر اساس باورهای خرافی شکل پذیرد. سؤال مهمی که نویسنده پاسخی به آن نمی‌دهد این است که آیا همیشه این وضعیت وجود دارد؟ به عنوان مثال اگر اعتقاد مردم به دینی توحیدی باشد آیا همین وضعیت صادق است یا خیر؟ به بیان دیگر، این استدلال تیغ دومی است که در برابر آن هیچ اعتقادی مصون از نابودی نیست.

بهرتر بود باز نویس محترم به منبع این افسانه اشاره می‌کرد و واژه کرمان را نیز که تنها در پایان داستان به آن اشاره می‌شود، معنا می‌کرد.

تصاویرهای این کتاب، اجرایی غیر حرفه‌ای دارند و از لحاظ حسن زیبایی شناختی دافع‌اند. از لحاظ طراحی نیز نوعی گرته‌برداری از آثار دست دوم و بی‌ارزش‌اند. رنگ آمیزی نازیبای آنها نیز حس ناخوشایند را در بیننده تولید می‌کند. متأسفانه فضای فعالیت هنری چنان به هم ریخته است که دیگر آموزش «حسن انتخاب» برای گرته‌برداری نیز به امر دشواری تبدیل شده است!

تکه‌ای از آسمان

سراینده: سید سعید هاشمی. تصویرگر: علی خدایی. گروه سنی: د. ناشر: کانون پرورش فکری

کودکان و نوجوان. تعداد: ۲۰۰۰ نسخه. ۲۶ صفحه. ۱۰۰۰ ریال.

دوازده شعر این کتاب در قالبهای گوناگونی چون چهارپاره، نیمایی و مثنوی سروده شده‌اند و به موضوعات مختلف اجتماعی و طبیعی پرداخته‌اند. اسامی اشعار این مجموعه عبارتند از: او، شعر و گل و آفتاب، لحظه‌های رنگ دار، یک بچه خسته، ذهن خوشبوی اتاق، خنده عکس، فصل سرخ لاله‌ها، ای ستاره‌ها، یک نفر به رنگ ماه، دشت بلا، چکه‌های ستاره و چرا؟ آخرین شعر کتاب رامی خوانید:

گل یاس
چکیده ست لب پنجره ما
دل پنجره ما
پراز عطر
پراز بارش شبینم
★
دل پنجره ما
پراز نور
پراز بازی پروانه و زنبور
ولی حیف
دل خانه شکسته است
چرا پنجره بسته است؟
دیدگاه

آنچه باعث خواندنی شدن این کتاب کوچک می‌شود، توجه به مضمونهای تازه و متنوع و کشف لحظه‌های نو برای به تصویر کشیدن اتفاقات ساده کودکانه است:

- بادبادک قشنگ من / پرکشید و رفت / روی ابرها
سوار شد / توی سینه‌ام / غصه ماندگار شد. [یک بچه خسته]

- باز لولاهای در / خسته‌اند از کارشان / رفت و آمدهای در / می‌دهد آزارشان [لحظه‌های رنگ‌دار]
- من دراز می‌کنم / روی بام ساده‌مان / پرستاره می‌شود / در نگاهم آسمان. [ای ستاره‌ها]

علاوه بر موضوعات طبیعی، توجه به مضامین ارزشی و محتوایی و اجتماعی در این مجموعه مشهود است که «نماز» مهم‌ترین این مضامین است و بیشتر در وجود مادر جلوه می‌یابد:
- باز خوشبوی می‌شود ذهن اتاق / می‌شکوفد تا گل

راز و نیاز / در خیال من همیشه مادرم / یک فرشته می‌شود وقت نماز [ذهن خوشبوی اتاق]

- در دعا و اشک گم شده / میهمان راز شب شده / مادرم دوباره نیمه شب / غرق در نماز شب شده. [یک نفر به رنگ ماه]

- بچه‌ها مثل پرستوهای شاد / کوچ می‌کردند روی بال باد / یک به یک پر می‌زدند از خانه‌ها / دستهایشان داشت بوی کربلا. [فصل سرخ لاله‌ها]

ناگفته نماند در کتاب «تکه‌ای از آسمان» جای پای برخی از آثار شاعران دیگر به چشم می‌خورد که با کمی دقت و تأمل در انتخاب و آوردن اشعار فوق در مجموعه می‌توانست به نظر نیاید. البته توانایی‌ها و تلاشهای ارزشمند این سراینده جوان، انکارناپذیر است.

✽ تصویرهای علی خدایی، بی‌ادعا و صمیمی‌اند، اما ساهاست که در آنها شکلها و فضاها بی‌مشابه تکرار می‌شود.

تصویرهای این کتاب نیز اجرایی حرفه‌ای دارند، اما بارها و بارها دیده شده و تازگی خود را از دست داده‌اند.

قبله آبی

سراینده: ملیحه مهرپرور. تصویرگر: کامیار صانقی. گروه سنی: د. ه. ناشر: حوزه هنری (دفتر شعر کودک). تعداد: ۶۶۰۰ نسخه. ۲۲ صفحه رنگی. ۲۰۰۰ ریال.

چهارده قطعه شعر در این کتاب گرد آمده که به غیر از یک مثنوی (تکه‌ای از نور) و شش چهارپاره (چشمهای ابری، قبله آبی، و ازه‌ای مثل صدا، گل‌های برف، مثل یک رنگین کمان و کسی میان پنجره) بقیه در قالب نیمایی سروده شده‌اند (آخرین منزل، همخون گلها، صدای رنگها، سبذخالی، سرودی برای درخت، زنبیلی پراز پرواز و بچه خیال). شعر «صدای رنگها» رامی خوانید:

زندگی سبز است چون جنگل
زندگی آبی ست چون دریا
زندگی سرخ است مثل خنده خورشید
زندگی در رنگها جاری ست
رنگها سرشار از حرفند
می شود حتی صدای رنگها را دید.

★

زندگی در خنده هایت: سبز
در صدای قلب تو: آبی ست
زندگی رنگین کمانی از غم و شادی ست.
رنگ آواز قناریها
در قفس زرد است می بینی؟
زندگی سرخ است وقتی رنگ آزادی ست.
دیدگاه:

شعرهای این کتاب، زبانی ساده و روان دارد، کلمات و ترکیبهای زیبا و امروزی در آن به کار رفته و نوجوانان که مخاطبان مجموعه هستند، به راحتی با آن مانوس می شوند، اما برخی مضامین و مفاهیم اشعار، نامحسوس و غیر ملموس هستند و بیشتر تصاویری ذهنی و انتزاعی را ارائه می دهند که چندان مناسب گروه سنی مورد نظر نیست:

۱. تمام روز رازقی / بنفشه را نمی شنید / گرفته بود مثل ابر / و خوشه خوشه می چکید [چشمهای ابری]

۲. درخت در سکوت / به او نگاه کرد / به سنگهای جاده خیره شد / و اشک سبزی از نگاه او چکید

[سرودی برای درخت]

۳. دوباره سبزی می شود / کسی میان پنجره / و مثل یاس می رسد / به آسمان پنجره [کسی میان پنجره] آنچه باعث حضور تصاویر ذهنی شده است، به رغم سادگی بیان، بی توجهی به معنی و مفهوم کلام است. این مطلب زمانی تشدید می یابد که فعل، فاعل و دیگر اجزای اصلی جمله، بدون قرینه و بدون دلیل حذف و ارتباط معنایی میان جمله ها نادیده گرفته شده اند:

گم شده در بوم پر از رنگ من / چلچله کوچک و دلتنگ من / نقش قفس، منظره آفتاب / چشم تر چلچله، همرنگ آب / پشت قفس: پنجره آسمان / پرده چین خورده رنگین کمان / ... [تکه ای از نور]

- موج زد اشک میان چشم او / مثل باران در میان چشم من / خنده هایش مثل یک رنگین کمان / حلقه زد در آسمان چشم من [مثل یک رنگین کمان]
- شب که چادر سیاه می کشد / روی شیشه ها / ذهن تو گره گشای بقچه خیال می شود. / با کلام مهربان تو / توت شب چه کوچک و چه کال می شود! [بقچه خیال]

با وجود همه این موارد تازگی مضمونها و استفاده دیگر گونه از قالب های شعر نوجوان و تماشای منظره های خیال انگیز شعرهای این کتاب، ما را به خواندن آن ترغیب می کند.

تصاویرهای این کتاب غیر حرفه ای اجرا شده و از لحاظ طراحی کاملاً سرهم بندی شده اند. در این تصاویر، تکه هایی از انواع طراحی های ایرانی، اروپایی، گرافیکی و نقاشیایی، کنار هم وصله شده و فضایی ناچسب و غیر صمیمی را به وجود آورده اند.

در مجموع باید گفت که بی علاقه ای به ادب، هنر و مهمتر از همه عدم پایبندی به حرمت حرفه ای، در این تصاویر موج می زند.

بوی گردوهای کال

سراینده: ناصر کشاورز. تصویرگر: سیمین شهبان. گروه سنی: ج-د. ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. تعداد: ۲۰۰۰ نسخه. ۲۸ صفحه رنگی. ۱۱۰۰ ریال.

دوازده شعر در این کتاب آمده است. «قالی و او» در قالب مثنوی، «انتظار، برتقالهای خاموش، گل آفتابگردان، زنبور عسل، سنگ، دیوار، نگاه، سبزی ها و کتاب» در قالب چهارپاره و «دارکوب کولی» در قالب نیمایی سروده شده اند. شعر «او» را می خوانید:

کیست خاتمکار بال شاپرک؟
شاعر خوش خط و خال شاپرک!

چیست توی بوی گردهای کال
 لایه لای کاکل خیس بلال
 آن سر آواز بلبلها کجاست
 معدن جادویی گلها کجاست
 با چه شوقی بوته‌ها قد می‌کشند
 با دما خود را به مقصد می‌کشند
 کی به شب فانوس ماه آویخته
 توی دریا آب و ماهی ریخته
 موی گندمزار را کی شانه کرد
 ورد خواند و کرم را پروانه کرد؟
 دیدگاه

«بوی گردهای کال» مثل دیگر آثار سراینده
 زبانی ساده و امروزی دارد. کشاورز با نگاهی نو به
 موضوعات مورد نظر نگریسته و مناظری بکر و
 دیدنی ارائه داده است؛ هر چند که نسبت به آثار
 کودکانه‌اش، از صمیمیت و روانی مفهومی
 برخوردار نیست و جای پای بزرگسالی در برخی
 نمونه‌ها مشهود است:

۱. تکه، تکه خامه از دل کنده است
 او چطور از قالی‌اش دل کنده است
۲. در گلپوش باز بُغضی
 چنگ می‌زد مثل خر چنگ
۳. می‌کشد با چند خط، نقش دلی
 روی بازوی بلوط

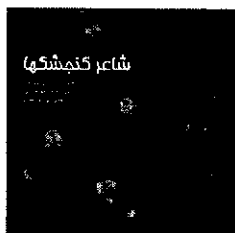
بعد هم نوک می‌زند روی خطوط [دارکوب کولی]
 کاربری این گونه عبارات فاخر و ادبی در کنار
 برخی عبارتهای ساده و معمولی و رعایت نکردن
 نکات دستوری و جمله‌بندی، از انسجام و یکدستی
 اثر کاسته است. حذف فعل را نیز باید به موارد فوق
 افزود:

۱. به نگاه زرد زنبور
 تن تو هزار لانه
 و برای مار و گنجشک
 دل تو هزار دانه
۲. تو را جز پای کندو
 همیشه ترک کردیم
 چرا که از تو تنها
 عسل را در درک کردیم
۳. سیب سرخ را وقتی

[زنبور عسل]

می‌شود سلامش کرد
 بهتر است از اینک
 گاز زد، تمامش کرد
 به هر حال، کشف مضمون تازه و نگاه دیگرگونه
 به موضوعات، ما را به خواندن این کتاب ترغیب
 می‌کند. بوی گردهای کال در مجموع نغمه‌تری
 خواندنی است.

روی جلد این کتاب زیباست و رنگ آمیزی
 دلپذیری دارد، اما تصاویر داخل آن با آثار قبلی خانم
 شهروان تفاوت چندانی ندارند. مشکل عمده
 تصاویر این کتاب تغییر طراحی عناصر تصویری
 از یک تصویر تا تصویر دیگر و بیان متفاوت
 آنهاست. مثلاً پرنده‌های طراحی شده برای شعر
 «گل آفتابگردان» با پرندۀ شعر «دیوار» کاملاً
 متفاوتند، به این معنا که در تصویر اول پرنده‌ها با
 نوعی نفر ماسیون سنتی طراحی شده‌اند و در
 تصویر دوم نگاه طبیعت‌گرایانه بر تصویر حاکم
 است.

شاعر گنجشکها

سراینده: سیدسعید هاشمی، تصویرگر: علی اصغر
 محتاج. گروه سنی: د. ناشر: سروش. تعداد: ۵۰۰
 نسخه. ۲۸ صفحه، ۱۵۰۰ ریال.
 نوزده شعر این کتاب در قالبهای مثنوی (رنگ
 خنده ستاره‌ها، در آسمان چهارم، ضریح
 خورشید)، نوینمایی (نفس سبز، پنجره‌ها، التماس
 موجها)، چهارپاره (نقتر مشق سکینه، مثل خنده
 پدر، در کوچه‌های بارانی، همسایه پرستوها، نسیم
 و شاعر، عکس آسمان، بعد از عروسی، قدری آواز
 باران، حرفهای خیس من)، غزل (شاعر گنجشکها،
 چشم ابری)، رباعی (آن روید زلال) و دو بیتی (گل
 شب بوی من) سروده شده و همه مناسب مخاطبان
 نوجوان هستند. غزل «شاعر گنجشکها» را
 می‌خوانید:

مثل سلامی، بی ریاضستی
سرشار پروازی، رها هستی

★
گنجشکها سبز و پر آوازند

تا شاعر گنجشکها هستی

★
سبزی، زلالی، ساده‌ای، صافی

تو قاب عکس روستا هستی

★
تا سالهای سال می‌دانم

لبریز از حرف و صدا هستی

★
«آوازهای روشننت» را باز

تکرار کن در هر کجا هستی

★

«آوازهای روشننت» را باز

تکرار کن در هر کجا هستی

★

دیدگاه

این کتاب، مجموعه‌ای از تجربه‌های شاعر در قالب‌های مختلف و موضوعهای گوناگون برای نوجوانان است. تجربه‌هایی که از نظر تنوع مضامین، طراوت و سادگی بیان، زیبایی و صمیمیت و سلامت زبان شعر، ارزنده و قابل توجه‌اند. علاوه بر این، سراینده مضامین و موضوعات مذهبی دلخواه خود را با نگاهی نو به تماشا نشسته است.

ای حرا،

ای پر از آهنگ و گل و روشنی

این حرا،

خاطره ماندنی

[نفس سبز]

اکبر نوجوان به خاک افتاد

خسته شد ناتوان به خاک افتاد

روح او چون بهار شد سرسبز

جسم او چون خزان به خاک افتاد [چشم ابری]

از دیگر ویژگی‌های این مجموعه، حضور واژه‌های تازه و غیر معمول مانند: سردند، کریسمس، آسمان چارم، ضریح و... در شعر کودک و نوجوان است که بر دایره واژگان این گروه از مخاطبان می‌افزاید، هر چند برخی از این واژه‌ها متناسب با سطح آگاهی‌ها و اطلاعات مخاطبان انتخاب نشده‌اند. سعی شاعر در آوردن قالب‌هایی جز

چهارپاره و غزل یا مثنوی نیز در این دفتر قابل تأمل است (دوبیتی، رباعی، نیمایی و «مثنوی- غزل») که نمونه آن را می‌توان در شعر «ضریح خورشید» دید.

در پایان، می‌توان از این اثر به عنوان کاری در خور توجه از شاعری جوان یاد کرد.

✪ تصویرهای این کتاب تنها به یک پرنده

محدود می‌شوند. در یک تصویر این پرنده کنار

پنجره‌ای نشست است و در تصویری دیگر تکه‌ای

ابر از بالای سرش می‌گذرد و... الی آخر. به این

جهت، این تصاویر دارای تحرک و تنوع لازم

نیستند و تکرار شکلی یکنواخت، صفحات کتاب را

به فضاهایی ایستا و کسالت آور تبدیل کرده است.

بدترین آدم دنیا

نویسنده: جیمز استیونسن. مترجم: حسین صائق اوغلی. گروه سنی: الف-ب. ناشر: دفتر نشر فرهنگ اسلامی. تعداد: ۵۰۰ نسخه. ۳۲ صفحه رنگی. ۲۷۵۰ ریال.

بدترین آدم دنیا، پیرمردی است که به تنهایی در خانه‌ای به هم ریخته زندگی می‌کند. او حوصله هیچ موجودی را ندارد و با هیچ کس رفت و آمد نمی‌کند. روزی پیرمرد به طور تصادفی با موجودی به نام «زشت رو» مواجه می‌شود و ناخواسته او را به خانه خودش می‌برد. زشت‌رو که برخلاف ظاهرش فردی مهربان و پر حوصله است، خانه و باغچه پیرمرد را تمیز و مرتب می‌کند و برای تغییر روحیه پیرمرد، جشنی در خانه‌اش به راه می‌اندازد، ولی در پایان جشن با بی‌مهری پیرمرد روبه‌رو می‌شود و خانه را ترک می‌کند. پیرمرد پس از قهر زشت‌رو به خود آمده و به دنبال زشت‌رو و کودکان می‌رود.

دیدگاه

اگر با نگاه یک داستان واقعی و امروزی و ملاکهای آن به قصه این کتاب نگاه کنیم، باید گفت به سبب روشن نبودن علت بدخلقی پیرمرد و یا نبود

کوناگون است. رباعی (بهار)، چهارپاره (بأس و پرنده، نگاه تو، در باغ سیب، شهر ما، باد مهربان، مهربانی، عکس ماه، گوهر ناب، دختر و چشمه، جاده مه - ده و آن روزها)، نیمایی (برف و شعرهایم چون برف)، مثنوی (کتاب و خدای مهربان من) و دو بیتی (نسیم). اشعار این کتاب بین سالهای ۶۱ تا ۷۴ سروده شده‌اند و به نظر می‌رسد برگزیده‌ای از آثار سراینده باشند.

عصر در کنار حوض، خواهرم

خیره در میان آب بود

توی آب حوض، عکس ماه

مثل خنده‌ای میان قاب بود

★

لحظه‌ای گذشت و آب حوض

پُر ز عکس صد ستاره شد

دست برد خواهرم به آب حوض

عکس ماه، پاره پاره شد

دیدگاه

صمیمیت و سادگی روستایی در به تماشا گذاشتن منظره‌های طبیعی و دوست داشتنی، به دور از هیاهوی زندگی شهری، ویژگی اصلی کتاب «بأس و پرنده» است. ویژگی ممتازی که در تمام آثار سراینده از آغاز تا امروز، چون جوهری زلال و آرام جاری و ساری است. در مقابل، اندیشه شاعر کمتر دچار پیچ و تابهای خیال و تصویرپردازی‌های ذهنی شده است و شاید بتوان گفت «آرامش و آسودگی» نوجوانی را به همراه دارد. سراینده با استفاده از خاطرات دوران کودکی و یادآوری آنها با زبانی شیوا و شیرین، ما را با خود به سرزمینی ساده و سبز می‌برد که آینده آرزوهای خود اوست:

در باغهای سیب می‌رفتیم/ با بوی کال سیبها
بودیم/ آینده را از شاخه می‌چیدیم/ در لحظه‌ها تنها
رها بودیم [در باغ سیب]

در بغل گرفته است/ چشمه عکس ماه را/ بس که
دختر آمده/ خسته کرده راه را [دختر و چشمه]
— می‌بویدم در دل مه/ روی راه نرم و خاکسی/
می‌رسید از دور ترها/ بوی پونه، بوی پاکسی
[جاده، مه، ده]

زمینه‌سازی تغییر روحیه پیرمرد، پیرنگ داستان غیرمنسجم است، اما اگر از نگاهی دیگر داستان کتاب را بررسی کنیم، شاید قضاوت ما تغییر کند. به عنوان مثال اگر داستان کتاب را داستانی فانتزی بدانیم - که به احتمال زیاد چنین است - چون در این نوع داستانها این ویژگی‌ها پذیرفته شده‌اند، داستان به شکل دیگری در خواهد آمد.

از این منظر، بدترین آدم دنیا به این دلیل بدترین آدم دنیاست که خود را از همه جدا کرده و از نظر نویسنده داستان، از کودکی خود فاصله گرفته است. ورود زشت‌رو که روحیه‌ای کودکانه و اجتماعی دارد، پیرمرد را به خود می‌آورد و او را با دوران کودکی اش آشتی می‌دهد و همین عامل برای تغییر روحیه او کافی است. شخصیت‌های اصلی داستان در عین ابجاز، به طور کامل پرداخت شده‌اند. خواننده با خواندن چند سطر آنها را شناخته و درک می‌کند. کتاب از این نگاه دارای لایه‌ای درونی است که در صفحه ۹ به آن برمی‌خوریم.

بدترین آدم دنیا گفت: «واقعاً که زشت هستی!»

زشت‌رو جواب داد: «آره، می‌دانم. اما اگر رفتار خوبی داشته باشی، زشت بودن اهمیتی ندارد.»

تصویرهای این کتاب که به وسیله یک تصویرگر خارجی پدید آمده‌اند، اجرایی حرفه‌ای و بسیار استادانه دارند، اما فاقد بداعتند. نمونه‌هایی از این دست طراحی که به نوعی کاریکاتور شبیه‌اند، در مطبوعات خارجی بسیار دیده می‌شوند.

بأس و پرنده

سراینده: جعفر ابراهیمی (شاهد). تصویرگر: ابوالفضل همتی آهویی. گروه سنی: ج. د. ناشر: کتابهای بنفشه (قدبانی). تعداد: ۵۵۰۰ نسخه. ۲۲ صفحه رنگی. ۲۵۰۰ ریال.

«بأس و پرنده» شامل هفده شعر در قالبهای

در کنار این مضمونهای دل‌انگیز، گاهی شاعر متأثر از نگاه دیگران به سرو در پرداخته و از گستره اندیشه خود جدا شده است که این جدایی چندان دلچسب به نظر نمی‌رسد؛ هر چند که نوعی تجربه به شمار می‌آید:

- دل من شعری را می‌خواهد/ که به اندازه تنهایی من/ حرف خود را بزند.

- کاش می‌شد بسرایم شعری/ که در آن مردمک چشم دلم/ دیده شود.

- دل من شعری را می‌خواهد/ که گل یاس از آن/ چیده شود. [شعرهایم چون برف]

از نکاتی که درباره این کتاب می‌توان به آن اشاره کرد، (وزن) اشعار است. شاعر در جاهای مختلف دست به ابتکارهایی در این زمینه زده است، مثلاً در یک چهارپاره، مصراعها تسوای وزنی ندارند و به شکل نو تیمایی در آمده‌اند:

- نگاه تو بوی سحر می‌دهد/ و پیغامی از نور خورشید دارد/ نگاه تو کوهی است در مه نشسته/ که می‌خواهد آرام، شبتم ببارد. [نگاه تو]

تصویرهای این کتاب رنگ آمیزی دلپذیر و اجرایی پخته دارند. از هنرمند عزیز آقای همتی آهویی که سالها فعالیت حرفه‌ای را پشتوانه آثارشان دارند، انتظاری جز این نمی‌رود، اما به نظر می‌رسد شخصیت‌پردازی‌های این تصاویر با کمی شتابزدگی همراه بوده‌اند، بخصوص آدمها و نوع نگاه کردنشان، با شخصیت‌های آنها هماهنگی ندارند. مثلاً شخصیت‌های تصویر «دریاغ سیب» با وجودی که دو دوست دوران کودکی را نشان می‌دهد، چهره‌هایی مخرب دارند، در صورتی که بیننده انتظار دارد با چهره‌هایی معصوم‌تر و انسانی‌تر مواجه شود.

از هوای صبح

سراینده: بیوک ملکی. تصویرگر: بیوک ملکی. گروه

سنی: د- ه. ناشر: سروش. تعداد: ۱۰۰۰ نسخه. ۳۲ صفحه رنگی. ۲۲۰۰ ریال.

تو بهترین ترانه‌ای
که در مسیر چهچه چکاوکان چکیده‌ای
تو آفتاب روشنی،
نه!

آفتاب نره‌ای از آتش نگاه توست
نمی‌شود به آفتاب آسمان نگاه کرد
ولی،
خدای من!

چقدر خوب می‌شود تو را همیشه مهربان،
نگاه کرد.

[آفتاب‌تر از آفتاب]

«از هوای صبح»، شامل چهارده قطعه شعر در قالب‌های چهارپاره (از هوای صبح، سایه‌ای در کوچه، فصل دوستی، می‌رسد روزی که...، دعایی برای مترسک، سفر، برگردن، صمیمی‌تر از آفتاب)، تیمایی (آفتابی‌تر از آفتاب، بوسه)، مثنوی (بوی پروانه) و دوبیتی (باران پروانه، بوی بال و پر، خانه تکانی) است.

دیدگاه

این کتاب، به موضوعهایی تازه و خاص نوجوانان پرداخته است. زبان، شیوه ترکیب‌سازی و گستره خیال‌پردازی شاعر، بکر و ابتکاری است و کمتر عنصری تکراری در اشعار دیده می‌شود. تنوع قالبها نیز از دیگر ویژگی‌های این کتاب است. تلاش شاعر در کشف و دریافتهای صمیمی و نواز شعر نوجوان، ستودنی است؛ ویژگی کمیابی که در شعر دیگر سراینندگان این گروه از مخاطبان، توجه چندانی به آن نمی‌شود. مثنوی «بوی پروانه» را می‌خوانید:

با خود امروز پدر آورده

چند پروانه برای پرده

مادرم باغچه‌ای از گل خشک

ساخته داخل خاک و خُل خشک

پدر و مادر من می‌دانند

همه این گل‌هایی جانند

گلشان کاغذی است و گل نیست

پر پروانه‌شان مصنوعی است

شاعر علاوه بر نگاه تازه به شعر و موضوعات

قصه‌های شیرین شاهنامه فردوسی

باز نویسنده: اسدالله شعبانی. تصویرگر: کریم نصر. گروه سنی: نوجوانان. ناشر: پیدایش. تعداد: ۵۰۰ نسخه. ۲۲۷ صفحه. ۶۵۰۰ ریال.

این کتاب پس از مقدمه‌ای در باب آشنایی با فردوسی و شعر او، از داستان سیامک، هوشنگ و تهمورث آغاز می‌شود و به جمشید، ضحاک، فریدون و کاوه آهنگر می‌رسد. در ادامه داستان، حکایت فرزندان فریدون و نهایتاً حکایت پسر رستم و خود رستم برای خوانندگان نقل می‌شود. این مجلد با داستان غمناک رستم و سهراب به پایان می‌رسد.

دیدگاه

شاهنامه یکی از معدود کتابهای کهن ایران است که حوادث آن کاملاً دقیق و حساب شده طراحی شده‌اند و در کنار هم قرار گرفته‌اند. به بیانی دیگر، داستانهای این گنجینه ادب فارسی کاملاً با آنچه داستان نویسان معاصر تحت عنوان طراحی حوادث بر اساس رابطه علی و معلولی رعایت می‌کنند، تطبیق دارد. فردوسی پیش از اینکه حادثه‌ای رخ دهد، زمینه‌های منطقی آن را فراهم ساخته است تا آن حادثه برای خواننده کاملاً منطقی و قابل قبول شود. به عنوان مثال، در داستان رستم و سهراب، پیش از این از زبان فردوسی شنیده‌ایم که رستم هیچ‌گاه در نبرد تن به تن خود را معرفی نمی‌کند تا مبادا در صورت شکست خوردن از حریف، دشمن دریابد که یگانه پهلوان سپاه ایران را شکست داده است و در پی این حادثه روحیه سپاه دشمن تقویت شود. از سوی دیگر، سران لشکر توران با همراه ساختن دو جاسوس با سهراب، او را در شناخت رستم به عنوان پدرش بیشتر همراه می‌سازند. حاصل این حادثه پردازی و شخصیت‌سازی آن می‌شود که پدر و پسر تا پایان ماجرا به گونه‌ای منطقی از شناخت هم باز می‌مانند.

همچنین، داستانهای شاهنامه معمولاً دارای

آن، خود را مقید به رعایت اصول و نقایق ظریف شعری دانسته و مخاطب را کاملاً جدی و آگاه می‌بیند. توجه به رعایت دقیق وزن، قافیه، ردیف و استحکام کلام و آرایه‌ها در اشعار این مجموعه مشهود است. به بندهای آغازین شعر «سایه‌ای در کوچه» نگاه کنید:

شهر را پر کرده بود آواز شب

هم زمین، هم آسمان یخ بسته بود.

توی کوچه، خنده‌ها و حرف‌ها

بر لبان عابران یخ بسته بود

★

مثل هر شب خانه روشن بود و گرم

مهربانی چرخ می‌زد در اتاق

هر چه سردی بود، در خود می‌کشید

شعله‌های آتش توی اجاق

در پایان، گفتنی است این گونه کوششهای ارزنده، گام موثری در ایجاد چهارچوب و اسلوب معین و مستقلى برای شعر نوجوان خواهد بود و راهگشای رهسپران ادبیات نوجوان در رسیدن به زبان و اندیشه‌ای مشترک تازمینه‌های نقد و بررسی دقیق در این حیطه، بهتر شناسانده شود.

این کتاب اگر تنها کتاب ایرانی نباشد که به وسیله شاعر آن مصور شده است، قطعاً یکی از محدود کتابهایی است که دارای این ویژگی است. از این نظر باید آن را نقطه عطفی در تصویرگری کتابهای مربوط به نوجوانان دانست.

تصویرهای این کتاب به لحاظ طراحی و رنگ جنبه‌های قابل قبولی دارند و نشان می‌دهند که شاعر - تصویرگر آن با مسایل طراحی و رنگ کاملاً آشناست. تلاش او برای انطباق رنگ و طرح با مضمون شعرها در تصویر مربوط به شعر «دعایی برای مترسک» - که بازنگهای تیره‌اش تنهایی را بخوبی القا می‌کند - و تصویر «بوی پروانه» با رنگهای سبک و شادمانه‌اش، کاملاً آشکار است.

واضح است که اجزای این تصویرها برای تبدیل شدن به عناصری کاملاً بدیع و شخصی، به تجربه و زمان نیاز دارند، اما اولین گام آقای ملکی نشان می‌دهد که راه آینده برای او چندان ناموار نیست.

نیمایی (کوچه درچه‌ها، باغچه پونه‌ها، مثل خواب، پرواز، زندگی باغچه، بوی کفش نو و پیراهن پرواز) و چهارپاره (بوی نرگس، نوستی کلمه‌ها و دوروی سکه) که این قطعه‌ها بین سالهای ۷۱ و ۷۲ سروده شده‌اند. شعر «مثل خواب» را از این مجموعه می‌آوریم:

قصه‌ای بلند بود
قامت پدر بزرگ
قصه‌ای عمیق و دلنشین

قصه‌ای پر از بگو بخند بود
قصه‌ای صمیمی و نجیب
قصه‌ای قدیمی و عجیب
قصه‌ای که لحظه لحظه‌اش
برای من

مثل خواب خوش
پر از خیال بود.

□

قامت پدر بزرگ
روی خط آخرین قصه‌اش
یک علامت سؤال بود.
بهدگاه:

این کتاب سرشار از خیال و تصویر، شاعرانه است که با زبانی صمیمی در دل مخاطبان نوجوان جای می‌گیرد. در این مجموعه عنصر اندیشه بیشترین حضور را دارد و می‌توان گفت حرف اول را مضمون پردازای می‌زند. استحکام زبان، ترکیبات و واژه‌های مناسب، بر انسجام و یکدستی مجموعه افزوده است. شاعر سعی ندارد به زیاده‌گویی بپردازد و در هر شعر ادبیات زیادی را بگنجاند، بلکه هر گاه حس کرده است که پیام و حرف اصلی را گفته، سخن خویش را پایان داده است. شعر «دوستی کلمه‌ها» مثالی شایسته در این مورد است:

«دوستی»، «دشمنی»، «آشتی»، «قهر»

از قدیمی‌ترین حرف‌هایند
مثل ما دوستان قدیمی
با هم این حرف‌ها آشنايند

★

بینشان «دشمنی» نیست هرگز

لایه‌هایی درونی نیز هستند که خواننده دقیق را نیز راضی می‌سازند. به عنوان مثال، در داستان ضحاک مار دوش درست است که حادثه رویداد مار بر دوش ضحاک و خوردن مغز جوانان توسط آنان غیرمنطقی است، ولی شاید بتوان این برداشت را نیز این داستان داشت که شیطان برای تسلط بر مردم یک سرزمین حمله خود را از جوانان آغاز می‌کند و هدف خود را تباہ‌سازی اندیشه آنها قرار می‌دهد.

با توجه به این ویژگی، پرداخت داستان‌های شاهنامه از دیرباز در این کشور چه برای بزرگسالان و چه گروه سنی کودک و نوجوان، مورد توجه بوده است. کتاب حاضر که یکی از آخرین تلاش‌ها در این زمینه است به دلیل تسلط باز نویسنده بر شعر فارسی و شاهنامه فردوسی، یکی از موفق‌ترین این تلاش‌ها محسوب می‌شود. در هم آمیختن نثری ساده و روان که در عین حال بوی شاهنامه را به مشام خواننده می‌رساند با اشعار شاهنامه در هر بخش از کتاب، نه تنها خواننده را با داستان آشنا می‌کند بلکه رفته رفته او را با خواندن شاهنامه علاقه‌مند می‌سازد. تلاش نویسنده در معنی‌گرایی برخی واژه‌های دشوار و پرداخت کافی داستانها، هر بخش از کتاب را برای خواننده جذاب و شیرین ساخته است. حاصل چنین تلاش این شده است که کتاب حاضر در مجموعه قصه‌های شیرین ناشر این مجموعه، جایگاه مشخص‌تر و بهتری به خود اختصاص دهد.

کوچه درچه‌ها

سراینده: بیوک ملکی. تصویرگر: کریم نصر. گروه سنی: ده-ه. ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. تعداد: ۱۵۰۰ نسخه. ۲۶ صفحه رنگی. ۱۷۰۰ ریال.

«کوچه درچه‌ها» شامل ده شعر است در قالب‌های

باران مرگ

پدر و مادر «پانا» سالها بر ضد استفاده از نیروی هسته‌ای مبارزه کرده‌اند، اما اکنون که مواد رادیواکتیو از نیروگاهی در نزدیکی خانه‌شان نشست می‌کند، کاری از دستشان ساخته نیست. نه تنها آنها بلکه هیچ کس دیگر هم نمی‌تواند از بروز این فاجعه مرگبار جلوگیری کند. حتی دولت آلمان هم تسلط بر اوضاع را از دست داده است.

در چنین شرایطی، پانای ۱۲ ساله یکه و تنها مسئولیت مراقبت از برادر کوچکش را بر عهده دارد. او در میان آدمهایی گرفتار شده است که از شدت ترس و وحشت، فاصله‌ای با جنون ندارند. به ناچار تصمیمی سرنوشت ساز می‌گیرد؛ تصمیمی که برای او و برادرش مرگ یا زندگی را رقم خواهد زد.

نیدگاه:

درونمایه داستان، در ظاهر از حادثه واقعی انفجار نیروگاه چرنوبیل در روسیه ریشه گرفته است. حادثه‌ای که نشان داد تمدن بشر با وجود اهمیت فراوان نیروی هسته‌ای، تنها بر اثر یک اشتباه ساده و محتمل می‌تواند نابود شود. حادثه این داستان با وجود تخیلی بودن، واقعی به نظر می‌رسد. مهمترین ویژگی این داستان عبارتند از:

- پیرنگ داستان دقیق و مستحکم است و روابط علت و معلولی در میان حوادث آن به خوبی طراحی شده‌اند. این ویژگی باعث می‌شود داستان بسیار پرجاذبه بوده و پایان آن قابل حدس نباشد. حس تعلیق در بستر طبیعی داستان خوب جا می‌افتد و پیش می‌رود.

- نقش اصلی در پیشبرد داستان به شکل طبیعی به نوجوانان که با خواننده داستان همانند هستند، سپرده شده است.

- پرداخت شخصیت‌های داستان دقیق و کامل است. این نکت به ویژه در پرداخت شخصیت پانا و

«دوستی» حرف دیرین اینهاست

«نور» بی «سایه» معنی ندارد

«قهر» با «آشتی» خوب و زیباست.

استفاده از قالب نونیمایی و به کار بردن وزنهای کوتاه، دیگر ویژگی این کتاب است. شاعر جملات را کوتاه و مؤثر در کنار هم نشانده و به رغم طولانی بودن برخی اشعار، آنها را خسته کننده و ملال آور نمی‌بینید:

ناگهان

بادی از آن دورها

سی‌وزد

پیرهن شسته را

می‌گنداز روی بند

می‌بردش در حیاط

می‌زندش بر درخت

مادرم

پیرهنِ سرخِ قشنگ مرا

مثل سیب

می‌گنداز شاخه‌ها

می‌برد

سوی حوض

باز صدا می‌زند:

«بر سر بامی هنوز؟»

خسته شدم بس که صدایت زدم!

پیرهن‌ت را ببین!

خوب شد؟»

[بخشی از پیراهن پرواز]

نوجویی، نوگویی و فاصله گرفتن از کلیشه‌های

شعر و آرایه‌پردازی‌ها، از دیگر نکاتی است که در این

کتاب مورد نظر شاعر بوده است، هر چند که به نظر

می‌رسد اندیشه و مضمون در بسیاری از جاها

احساس و عواطف شاعرانه را به خود معطوف

داشته است. به هر حال، کوچه دریاچه‌ها می‌تواند

زمینه‌ساز گشودن دریاچه‌هایی تازه در شعر

نوجوان باشد.

باران مرگ

نویسنده: کودرون پاورسه وانگ، مترجم: حسین

ابراهیمی (الوند). ویراستار: احمد پروجردی، گروه

سنی: د. ه. ناشر: پیدایش، تعداد: ۵۰۰ نسخه.

۲۶۴ صفحه، ۷۰۰۰ ریال.

برادرش بسیار پررنگ جلوه می‌کند. جالب آنکه این ویژگی حتی در پرداخت شخصیت‌های غیر اصلی داستان مثل پسر بزرگ و مادر بزرگ یانا آنچنان بخوبی رعایت شده است که خواننده با وجود باور خصوصیت آنها، از واکنش ایشان نسبت به حوادث به خشم می‌آید.

– فضاسازی داستان، خوب و ظریف است و خواننده خود را در این فضاها احساس می‌کند. نام داستان و فضای حاکم بر آن تلخ و سیاه است. این ویژگی به خصوص وقتی به یکی از بهترین صحنه‌های داستان که مرگ برادر یانا و دفن جسد او توسط یاناست، بسیار مشهودتر است. در مجموع گفتنی است که ویژگی‌های یاد شده نشان می‌دهد مترجم در انتخاب این اثر برای ترجمه، وقت کرده است.

داستان زمزم

باز آفریده: محمدرضا سرشار (رضار هگدر). تصویرگر: رامین مشرفی. گروه سنی: د-ه. ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. تعداد: ۲۰۰۰ نسخه. ۴۲ صفحه رنگی. ۱۶۰۰ ریال.

به عبدالمطلب در خواب مأموریت داده می‌شود که چاه زمزم را دوباره حفر کند. سران دیگر قبایل از اینکه این افتخار تنها به عبدالمطلب برسد، اعتراض دارند و پیشنهاد می‌کنند به شام بروند و در آنجا عالمی میان آنها به حکمیت رأی دهد. در مسیر شام، مسافران دچار کمبود آب می‌شوند و تصمیم می‌گیرند که خود را تسلیم مرگ کنند. عبدالمطلب با این تصمیم مخالفت می‌کند و آنها را به تلاش و امید می‌دارد و همین تلاش، او و همراهانش را از چنگ مرگ نجات می‌بخشد. سران قبایل که چاه تازه یافته‌اند، عبدالمطلب را برای تحقق امر خداوند – حفر دوباره چاه زمزم – بهترین شخص دانسته و

همراه فرزندش کار را آغاز می‌کند و چاه دوباره جان می‌گیرد.

پیدگاه:

در نهمایه این حادثه دارای چنان قوتی است که داستانی پرکشش را ایجاد کند، به ویژه اینکه نویسنده محقق، سعی دارد سابقه تاریخی موضوع را به خوبی برای خواننده خود بازگو کند. حاصل این تلاش، تبدیل تاریخ خشک به داستانی خواندنی است. پیرنگ داستان به خوبی طراحی شده و خواننده را به تعقیب داستان تشویق می‌کند. این داستان نسبت به برخی مجلدات دیگر این مجموعه، از نثری قابل قبولتر و پرداختی موجز و در عین حال کافی برخوردار است. دوری از حشو و زواید و پرداخت به موضوعی واحد، داستان را برای خواننده قابل فهم‌تر ساخته است.

تصویرسازی برای کتابهای دارای مضامین دینی، کار دشواری است. این دشواری از آنجا ناشی می‌شود که تصویرگر، قبل از هر چیز باید مفاهیم و مقولات متعدد مربوط به طبیعت و فراطبیعت را از یکدیگر تفکیک کند و این، کار آسانی نیست و به شناخت همه جانبه این دو حوزه نیاز دارد. به این جهت، در سالها و حتی قرون اخیر، اکثر تصویرگرانی که متون دینی را مصور کرده‌اند، ناموفق بوده‌اند.

آقای رامین مشرفی نیز با وجود توانمندیشان در اجرای آثار تصویرگری، از پس این جنبه از کار برنیامده‌اند و مفاهیم دینی و غیردینی در مجموعه تصویرهای این کتاب در کنار یکدیگر دیده می‌شوند. به عنوان مثال، با اینکه شخصیت‌های این تصاویر به شیوه طبیعت گرایانه طراحی نشده‌اند، اما به نسبت دوری و نزدیکی‌شان به بیننده، کوچک و بزرگ می‌شوند و این امری مربوط به طبیعت است.